

Ilon mikrovirtauksia uusliberalistisen yliopiston painekammiossa

Suvi Pihkala, Outi Ylitapio-Mäntylä & Tuija Huuki

Kulunut lukuvuosi on näin kesän korvilla arvioiden ollut erilainen ja raskas. Opetuksen jatkuminen etä- tai hybridimuodossa on haastanut opettajia monin tavoin. Tutkimustyö on muuttunut yksinpuurtamiseksi kotikonttorissa, ja akateemiset keskustelut on käyty etäyhteyksin. Innoittavat spontaanit tapaamiset ja satunnaiset ammatilliset keskustelut ovat olleet vähäisiä, kun kampuksen käytävillä tai yhteisillä lounailla ei ole tavattu. Akateeminen työ ei ole siten millään muotoa keventynyt korona-ajan edessä, eikä tuore uutinen tieteeseen pian kohdistuvista 35 miljoonan euron hurjista leikkauksista voi olla painamatta kädenjälkeään yliopistouralla tavoin tai toisin taapertavien tutkijoiden tunnelmiin.

Kevään taittuminen kesäksi tarkoittaa toki joillekin harvoille iloisia uutisia, kun Suomen Akatemia ilmoittaa rahoituspäätöksistään. Useampi kuitenkin klikkaa hiirellä jännittyneenä rahoituspäätöstä ja löytää vähemmän iloisia uutisia. Ranskasta uurastuksesta eheän tutkimussuunnitelman laatimiseksi tulee yksi välietappi yhä uusien hakemusten räätälöimisessä oman tai tutkimusryhmän jatkon turvaamiseksi. Jos hallituksen puoliväliriihen uudelleenkohdennukset toteutuvat, vuodesta 2023 alkaen strategiseen tutkimusrahoitukseen ja Suomen Akatemian tutkimushankkeisiin kohdennet-

tavat leikkaukset tarkoittavat entistä kilpaillumpaa rahoitusta, yhä harvempia rahoitettuja tutkijoita ja alati heikkeneviä puitteita akateemiselle työlle. Uutinen tuskin naurattaa meistä ketään.

Rahoituksen saamisen ja akateemisen työn jatkumisen ehtona ovat keskeisessä roolissa tieteelliset näytöt ja niiden terävänä kärkenä tutkijan harteita rasittavat julkaisulistat, h-indeksit ja jufo-luokat. Mittattavuus konkretisoituu säännöllisesti muokkautuvissa mutta uusliberalistisen eetoksensa armotomasti säilyttävissä rahoitusmallisommitelmissa, joissa tiedontuotanto taipuilee yliopistoille allokoituviksi euroiksi. Juuri keväisin se taipuilee myös työsuunnitelmiksi ja kehityskeskusteluissa erinäisiin järjestelmiin merkityiksi tilinpäätöksiksi – ainakin heille, jotka tekevät akateemista työtä työsuhteessa yliopistoihin. Työntekijän näkökulmasta yliopiston tulosjano voi tuntua loputtomalta ja laadukkaasti tehty työ riittämättömältä. Moni erinomaisesti työnsä tekevä tutkija jää turhaan odottamaan kuuluvansa hallinnosta kiitosta siitä, että nyt on tehty tarpeeksi, tämä tulos riittää.

Akatemiaa järjestävät, territorialisoivat uusliberalistiset voimat ravistelevat myös lehden toimitustyötä. Kuten SUNSin puheenjohtajat tässä numerossa palstallaan muistuttavat, tieteellisten seurojen

tilanne ja rahoitusmallit, jäsenmäärät sekä paineet avoimeen julkaisemiseen siirtymisestä eivät ole vain abstrakteja visioita tai strategioita. Lehden tulee pärjätä kovassa kilpailussa, kasvattaa lukijakuntaa ja lisätä julkaisupainetta, jotta se voisi olla muun muassa jufo-luokkia arvioitaessa paremmissa asemassa. Seuran toiminta ja lehden toimittaminen vaativat myös konkreettisia euroja kassassa ja mahdollisuuksia maksaa edes pientä korvausta seuran perustoimien hoitamisesta ja lehden tekstien saattelemisestä ammattitaidolla kirjoittajilta vertaisarvioitsijoiden ja toimituskunnan kautta lukijakunnalle luettavaksi.

Me päätoimittajat teemme toimitustyötä muun työn ohella korvauksetta – siis ensisijaisesti akateemisena kutsumustyönä. Tekemistä luonnehtii muiden töiden paineiden puristuksissa jatkuva huoli pinnalla pysymisestä. Vaikka naurun ei lisääntyneen työmäärän vuoksi ehkä ajattelisimme tulevan ensimmäisenä mieleen, nauramisesta ja ilosta työn ympärillä on tullut merkittävä pinnalla pitävä voima: pian kaksi vuotta tieteellisen lehden toimitustyötä – yllättäviä aikatauluja, toimitusprosessien loppupyrähdyksiä ja tyhjistä taiottuja hakemuksia – on hionut toimituksestamme tiimin, jonka etäkokoissa repeilläään hulluista ideoista ja pi-

dätellään naurunpyrskähdyksiä. Itselle ja yhdessä on hyvä nauraa. Ehkä juuri siksi tässä työssä ja sen ympärillä olevissa karikkoisissa vesissä jaksaa. Nämä myönteisten affektien mikrohetket (Gannon ym. 2019) muistuttavat, kuinka akateeminen työ on myös arkisia ilon värähdyksiä, jaettuina hetkiä ja porinaa, joissa turhautuminen tai väsymys höystyy huumorilla. Ilon myönteisten affektien inspiroiva ja innostava, luovuutta ruokkiva voima ei palaudu tai valjastu tuloksellisuuskoneistoon vaan virtaa ennakoimattomasti, kesyttämättömänä ja villinä.

Yhtä lailla kuin toimitustyössä, ilonturskahdukset säestävät usein myös kirjoittamista. Tutkimustyössä oman ajattelun rajoilla liikkumiseen liittyy paljon paineita mutta myös ilon ja onnistumisen hetkiä, jotka antavat voimaa hetkellisyyttään suuremmalla volyyymilla. Vaikka ilon, onnistumisen tai naurun arkiset hetket eivät tietenkään poista paineita, uupumista, väsymystä ja turhautumista, jota moni kokee, ovat ne yhtä kaikki osa akateemista arkea. Nuo hetket ovat ehkä juuri kesyttömyydessään jotain, jota ei ole varaa kadottaa tai unohtaa vaan jota tulee ennen kaikkea vaalia ja ravita.

Myönteisten affektien mikrohetket ovat ehkäpä olleet kumppaneita myös tämän numeron tekstitarjonnan kirjoitusprosesseissa. Ainakin toivomme,

että myös lehdelle korvaamattoman kirjoittajakunnan työssä on paitsi ansiokkaita oivalluksia ja akateemisesti vankkaa ankkuroitumista ja artikulointia, myös iloa, naurua ja monen monituisia arkisia onnistumisen hetkiä.

Tämän numeron ensimmäisessä vertaisarvioidussa artikkelissa Anna Pitkämäki tarkastelee sukupuolistunutta väkivaltaa kotimaisissa elokuvissa. Analyysin kohteena on elokuvia Antti J. Jokisen ja Aku Louhiniemen tuotannoista. Tutkimuksen aihe on erittäin ajankohtainen #metoo-kampanjan ja julkisen keskustelun myötä, jotka ovat tuoneet esiin näyttelijöihin kohdistuneet seksualisoivat työskentelytavat. Artikkelin kuva, kuinka elokuvissa tullaan tuottaneeksi affektiivisia väkivaltaesityksiä ja kulttuurista maskuliinisuutta, johon liittyy väkivallan perinne ja normi, kovuus ja seksuaalinen kyvykyys. Tutkimus tekee näkyväksi myös sitä, kuinka näennäisen tasa-arvoinen tapa kuvata naisen ja miehen väkivaltaa kätkee alleen sukupuolten väliset erot ja erityistarpeet tarkasteltaessa väkivallan ongelmaa.

Toisessa vertaisarvioidussa artikkelissa Krista Huusko, Maija Korhonen ja Katri Komulainen kirjoittavat pari- ja perhesuhdearjesta transfeminiinien vanhempien näkökulmasta. Tarkastelussa käytetään aineistona kolmen transfeminiinin vanhemman haastatteluja. Artikkelin piirtää kuvaa hetero- ja ydinperhenormin tuomista ristivetoisuuksista, joiden puitteissa haastatellut jäsentävät identiteettejään, sukupuoltaan ja perhesuhteitaan niin normatiivisiin vaatimuksiin nojaten kuin myös niistä irtautuen. Artikkelin tuo tuoretta näkökulmaa trans-tutkimuksen kentälle tarkastelemalla erityisesti transfeminiinien henkilöiden retrospektiivisiä kuvauksia parisuhteestaan ja vanhemmuudestaan ennen sukupuolenkorjausprosessia.

Tämän kerran hankepuheenvuorot pureutuvat kumpikin koulutuksen ja työelämän sukupuolisegregaatioon. Mervi Heikkinen, Leena Pääsky ja Sari Harmoinen pohtivat keinoja purkaa STEM-alojen eli luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan sukupuolta. Hankepuheenvuoro pohjaa Oulun yliopistosta tulevien tutkijoiden kokemuksiin W-STEM-hankkeesta, jonka tavoitteet liittyvät erityisesti Latinalaiseen Amerikkaan. Tarkastelu tuodaan kuitenkin luovasti arktiselle alueelle, ja pohditaan pohjoisesta näkökulmasta STEM-

alojen haasteita ja mahdollisuuksia sekä näiltä aloilta puuttuvia toimijoita ja heidän osallistumis-mahdollisuuksiensa puitteita.

Toinen hankepuheenvuoroista keskittyy elämyspedagogiikkaan. Maisa Anttila esittelee LAB-ammattikorkeakoulun ja elämyspedagogiikkaa edistävän Outward Bound Finland ry:n toteuttaman *Roolipeli*-kehittämisen ja koulutushankkeen. Puheenvuoro avaa hankkeen taustoja ja esittelee uusia keinoja ja välineitä nuorten koulutus- ja uravalintojen sukupuolisegregaation purkamiseksi.

Puheenvuoron saa myös Sukupuolentutkimuksen seura. Jo edellä mainitun SUNSin puheenjohtajien palstan painava kutsu rakastua tieteellisiin seuroihin saa seurakseen myös toisen, käytännönläheisemmän kutsun: toivomme seuran jäsenten lukevan tarkasti lehden toiminnan kannalta tärkeän pyynnön jäsentietojen päivittämisestä. Seuran kuulumisiin lukeutuvat myös vuosittaisen artikkelipalkinnon perustelut. Julkaisemme Marianne Liljeströmin valintaperustelut *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*-lehden vuoden 2020 artikkelipalkinnolle, joka myönnettiin Helinä Äären numerossa 1/2020 julkaistulle artikkelille *Kahden maailman rajalla: tuotantoeläinten standpointit kirjallisuudentutkimuksessa*.

Tuoreiden väitöstutkimusten satoa korjaamme kahdessa lektiossa. Ensimmäinen on Jenny Säilävaaran pitkäkestoista imetystä ja äitiyden normatiivisia vaateita tarkasteleva väitöskirjatutkimus. Se osoittaa, että äidit toimivat yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti normitetussa tilassa. Samalla he kuitenkin venyttävät omilla teoillaan imetykseen liittyviä normeja. Toisen lektion tarjoilee Henri Hyvönen, jonka väitöskirjatutkimus selvittää miesten suhdetta itsestä huolehtimiseen työelämässä. Tutkimus piirtää kuvan miehistä moninaisin tavoin identifioitavana joukkona, joista yhä useammat ottavat mielihyvin vastaan lisääntyneet mahdollisuudet oman hyvinvoinnin vaalimiseen. Tutkimukseen osallistuneille miehille jäykkä ammatillisuutta korostava mieskuva näyttäytyi painolastina, josta voi ja täytyy parantua. Tilalle on kehkeytymässä joustavampi ja muuntautumiskykyisempi työntekijämieheys.

Tämän numeron kirja-arvioissa tarkasteltavana on ensinnäkin sukupuolen moninaisuus, kun Satu Venäläinen arvostelee Susi Nousiaisen teoksen *Su-*

kupuoleen katsomatta. Kuinka kohdata moninaisuus. Tuuli Kurki puolestaan arvostelee Layla F. Saad'n teoksen *Me and White Supremacy: How to Recognise Your Privilege, Combat Racism and Change the World*, jossa haastetaan muutokseen ihmisiä, joilla on valkoista etuoikeutta.

Kirja-arvioiden toisen parivaljakon muodostaa kaksi väitöskirjaa. Kuura Irni pureutuu Elli Lehiköisen tuoreeseen äitiyskirjallisuutta tarkastelemaan väitöskirjaan, jossa luontokulttuurisia ymmärryksiä hyödyntäen äitiydelle haetaan ihmisyyttä ja ihmisen erityisyyttä hämmentäviä vaihtoehtoisia lukutapoja tarkastelemalla äitiyttä lisääntymisprosessina. Riikka Homanen arvioi Jenny Säilävaaran niin ikään

hiljattain ilmestynyttä väitöskirjaa pitkään imettäviin äitien kokemuksista, josta julkaisemme tässä numerossa myös edellä mainitun lektion. Mielenkiintoisesti arvioidut väitöstutkimukset siis pysähtyvät kumpikin äitiyden äärelle siihen hyvinkin omanlaisensa näkökulman tuoden.

Toivomme lukijoille iloisia hetkiä monipuolisen, vielä tovin aikaa painettuna ja postiluukun tai -laatikon kautta kotiin tuodun lehden parissa.

Oulussa 20.5.2021

Suvi Pihkala, Outi Ylitapio-Mäntylä & Tuija Huuki

KIRJALLISUUS

Gannon, Susanne, Taylor, Carol, Adams, Gill, Donaghue, Helen, Hannam-Swain, Stephanie, Harris-Evans, Jean, Healey, Joan & Moore, Patricia (2019) 'Working on a rocky shore': Micro-Moments of Positive Affect in Academic Work. *Emotion, Space and Society* 31, 48–55.